

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Α΄ Δημοτικού

Τίτλος:

«Πολύχρωμα και μελωδικά ποιήματα»

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Κώστας Ντίνας & Σωφρόνης Χατζησαββίδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Πολύχρωμα και μελωδικά ποιήματα

Δημιουργός

Χρυσούλα Καραγιάννη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Δημοτικού

Χρονολογία

Μάιος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

Η εφαρμογή του σεναρίου θα μπορούσε να ξεκινήσει με αφορμή το ποίημα του Ζαχαρία Παπαντωνίου [«Ο Παπαγάλος»](#) από το «Ανθολόγιο Λογοτεχνικών κειμένων Α΄ & Β΄ Δημοτικού» ή με αφορμή το ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη «Τζιτζίκια» από την ενότητα 10 [Το κοχύλι](#) (σ. 77) του σχολικού βιβλίου «Γλώσσα Α΄ Δημοτικού»

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Αισθητική Αγωγή: Εικαστικά

Αισθητική Αγωγή: Μουσική

Χρονική διάρκεια

18+ διδακτικές ώρες

Χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

Εικονικός χώρος: χρήση του φυλλομετρητή για συλλογή πληροφοριών και εικόνων και χρήση ψηφιακών εργαλείων.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Προϋποθέσεις υλοποίησης για τους μαθητές: Οι προϋποθέσεις υλοποίησης των προτάσεων του σεναρίου για τους μαθητές της Α΄ τάξης αφορούν τη βασική εξοικειώσή τους με τη χρήση του ηλεκτρολογίου και του ποντικιού αλλά και την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για τον εκπαιδευτικό: Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει βασικές δεξιότητες χρήσης του υπολογιστή και να γνωρίζει τις βασικές λειτουργίες των λογισμικών που θα χρησιμοποιηθούν. Επίσης, θα πρέπει να φροντίσει για την εγκατάσταση των λογισμικών, των ψηφιακών εφαρμογών και των φακέλων με τα απαραίτητα αρχεία στους Η/Υ στους οποίους θα εργαστούν οι μαθητικές ομάδες.

Υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου: Ορισμένες δραστηριότητες του σεναρίου υλοποιούνται στο εργαστήριο Πληροφορικής του σχολείου το οποίο πρέπει να είναι διαμορφωμένο κατάλληλα, για να είναι δυνατή η εργασία των ομάδων τόσο στην ολομέλεια όσο και στους Η/Υ. Επίσης, απαραίτητη είναι η ύπαρξη ενός βιντεοπροβολέα, τόσο στο εργαστήριο Η/Υ όσο και στην τάξη, για την παρουσίαση στην ολομέλεια των βίντεο που προτείνονται από το σενάριο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο είναι πρωτότυπο στη σύλληψη.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο αποτελεί μία ανθολογία μελοποιημένων ποιημάτων μεγάλων ελλήνων ποιητών: του Σολωμού, του Παλαμά, του Ελύτη, του Σεφέρη και του Παπαντωνίου. Στόχος του σεναρίου είναι η διδακτική προσέγγιση των ποιημάτων με παιγνιώδη τρόπο, έτσι ώστε τα παιδιά της Α΄ Δημοτικού να γνωρίσουν και να απολαύσουν την ποίηση, δημιουργώντας παράλληλα ένα θετικό υπόβαθρο για τη μελλοντική επεξεργασία των ποιημάτων που θα υλοποιηθεί στις μεγαλύτερες τάξεις.

Επισημαίνεται ότι ο τρόπος της διδακτικής αξιοποίησης του κάθε ποιήματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για οποιοδήποτε ποίημα του σεναρίου ή και για οποιοδήποτε ποίημα γενικότερα. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι ποιητές, τα μελοποιημένα ποιήματα και τα βασικά στοιχεία της διδακτικής τους αξιοποίησης με τα οποία ασχολείται το συγκεκριμένο σενάριο διδασκαλίας.

Όνομα ποιητή	Μελοποιημένο ποίημα	Βασική διδακτική αξιοποίηση
Διονύσιος Σολωμός	«Ξανθούλα»	Ποίημα Rebus (Ποίημα με εικόνες και ζωγραφιές)
Κωστής Παλαμάς	«Το καλοκαίρι»	1) Εικονοποίηση 2) e- kolaz
Γιώργος Σεφέρης	«Άρνηση»	1) Χρωματοποίηση-Συννεφόλεξο 2) Χαϊκού των εποχών
Οδυσσέας Ελύτης	«Γεια σου κύριε μενεξέ» «Ντούκου – ντούκου μηχανάκι» «Τζιτζίκια» «Του μικρού βοριά» «Το θαλασσινό τριφύλλι» «Μάγια»	Βίντεο με ζωγραφιές και πλαστελίνη
Ζαχαρίας Παπαντωνίου	«Ο παπαγάλος»	Κόμικ (έντυπο ή ψηφιακό)

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Αν θέλουμε να διδάξουμε κάποιον να σκέφτεται, πρέπει πρώτα να τον μάθουμε να επινοεί. Εχθρός της σκέψης είναι η ανία. (Τζιάνι Ροντάρι)

Στην παραπάνω φράση του Τζιάνι Ροντάρι στηρίζεται το παρόν σενάριο.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα:

μια πέτρα που ρίχνουμε στα νερά μιας λίμνης προκαλεί ομόκεντρα κύματα που απλώνονται στην επιφάνεια παρασύροντας στην κίνησή τους [...] το νούφαρο και το καλάμι, τη χάρτινη βαρκούλα και τον φελλό του ψαρά [...]. Με τον ίδιο τρόπο, μια λέξη που πέφτει τυχαία στο μυαλό μας δημιουργεί κύματα, προκαλεί μια σειρά αντιδράσεων, παρασύροντας στην πτώση της ήχους και εικόνες, αναμνήσεις και αναλογίες, σημασίες και όνειρα... (Rodari 2003)

Παραφράζοντας την τελευταία φράση του συγγραφέα θα λέγαμε πως ένα *ποίημα* που πέφτει τυχαία στο μυαλό μας, προκαλεί μια σειρά αντιδράσεων, παρασύροντας στην πτώση του ήχους, εικόνες, αναμνήσεις, σημασίες και όνειρα. Βασικός στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι να προκαλέσει στα παιδιά την παραπάνω αλληλουχία αντιδράσεων.

Σχεδόν όλα τα παιδιά έχουν μια έμφυτη αγάπη για την ποίηση. Ακόμη και όταν δεν καταλαβαίνουν το νόημά της, χαίρονται τον ρυθμό, τις ρίμες και τη μουσικότητα των στίχων. Τα αυτιά τους διαθέτουν μεγάλη ευαισθησία για τους ήχους, τις λέξεις, τη μουσική και τις εικόνες. Γι' αυτό ίσως ο Thomas Carlyle (ιστορικός και φιλόσοφος, 1795-1881) όρισε την ποίηση ως «μουσική σκέψη». Άλλωστε, σύμφωνα με τον Dewey (1934) η αισθητική εμπειρία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη μάθηση, συνεπώς είναι σκόπιμο να αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία κάθε εκπαιδευτικής διεργασίας (Ανδρικόπουλος, χ.χ.).

Στο σενάριο αυτό δε δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη νοηματική επεξεργασία των ποιημάτων. Δεν μπορούμε, βέβαια, να υποκαταστήσουμε τη δυναμική του ποιητικού

λόγου. Έστω και με έμμεσο τρόπο, ο τρόπος αξιοποίησης των ποιημάτων που προτείνεται βοηθά τον μαθητή να γευτεί τους πλούσιους χυμούς της ποίησης. Προκαλώντας τη φαντασία και τη δημιουργική σκέψη των μαθητών, σκοπός του σεναρίου είναι να τους μεταγγίσει την αγάπη για την ποίηση.

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί να συμβάλλει θετικά στην άρση της άγονης αντιπαράθεσης τέχνης και τεχνολογίας, δημιουργώντας έναν νέο τρόπο πρόσληψης, διάδοσης ακόμη και παραγωγής ποιημάτων. Η σχέση του μαθητή με το ποιητικό έργο διευκολύνεται, αφού λαμβάνεται υπόψη η ιδιαίτερη εξοικείωσή του με τις ψηφιακές εφαρμογές και χρησιμοποιείται ως δίαυλος επικοινωνίας της δικής του ιστορικότητας με την ιστορικότητα του κειμένου. Το παιδί αντιλαμβάνεται την ποίηση και ως ένα πολυτροπικό κείμενο με πολλαπλές δυνατότητες πρόσληψης, πέρα από την καθιερωμένη σχολική έντυπη μορφή. Διευρύνεται η «επικοινωνία» του με το ποιητικό κείμενο και μπορεί να οδηγηθεί σε νέες νοηματοδοτήσεις του. Απώτερος σκοπός είναι η «απόλαυση του κειμένου - ποιήματος» (EAITY 2008).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- να γνωρίσουν ποιήματα μεγάλων Ελλήνων ποιητών
- να γνωρίσουν μελοποιημένα ποιήματα μεγάλων Ελλήνων ποιητών
- να γνωρίσουν πίνακες ζωγραφικής μεγάλων ζωγράφων
- να γνωρίσουν έργα κλασικής μουσικής
- να αποκτήσουν θετική στάση για την ποίηση
- να απολαμβάνουν την ανάγνωση ενός ποιήματος και τη μελοποιημένη απόδοσή του
- να εμπλουτιστούν οι εμπειρίες των μαθητών, ώστε να διαμορφώσουν μία διαλεκτική σχέση ανάμεσα στην ποίηση, τη μουσική και τη ζωγραφική

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- να διευρύνουν και να βελτιώσουν τις αναγνωστικές τους πρακτικές
- να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα
- να αξιολογούν και να αντλούν πληροφορίες από ένα πολυτροπικό και υπερμεσικό κείμενο
- να γνωρίσουν μέρη του λόγου (άρθρα, ουσιαστικά, επίθετα και ρήματα)
- να διακρίνουν τον πλάγιο από τον ευθύ λόγο
- να επικοινωνούν γραπτά ή προφορικά
- να αναπτύξουν δεξιότητες δημιουργικής γραφής (χαϊκού)

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- να εξασκήσουν την παρατηρητικότητα τους αναγνωρίζοντας τη σχέση ανάμεσα σε εικόνες και κείμενα
- να εξοικειωθούν με την αντιγραφή - επικόλληση κειμένου και εικόνας
- να εξοικειωθούν με την εντολή του κειμενογράφου «χρώμα επισήμανσης κειμένου»
- να εξοικειωθούν με τη χρήση ηλεκτρονικών εργαλείων και εφαρμογών και να δουν τις διευρυμένες δυνατότητες που αυτά προσφέρουν (π.χ. Shape Collage, Tagxedo, Cartoon Story Maker, Windows Live Movie Maker, GoogleEarth)
- να γνωρίσουν διαισθητικά τη χρησιμότητα ενός αρχείου παρουσίασης (PowerPoint) για τη συστηματοποίηση και συγκέντρωση πληροφοριών γύρω από ένα θέμα
- να γνωρίσουν τη λειτουργικότητα της εικόνας και του ήχου σε πολυτροπικά κείμενα

- να εξασκηθούν στον εντοπισμό στοιχείων με τη βοήθεια των οποίων μπορούν να δημιουργήσουν μια διαλεκτική σχέση ανάμεσα σε εικόνες, κείμενα και ήχους
- να ενσωματώνουν εικόνες σε ηλεκτρονικές εφαρμογές και να δημιουργούν βίντεο

Διδακτικές πρακτικές

- Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: Οι μαθητές συνεργάζονται σε ομάδες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε οι ομάδες να είναι ανομοιογενείς ως προς το γνωστικό επίπεδο, για να βοηθηθούν οι πιο αδύναμοι μαθητές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, βέβαια, ενδείκνυται να λαμβάνονται υπόψη και οι επιλογές των μαθητών. Τα μέλη της ομάδας πρέπει να έχουν ξεκάθαρους ρόλους κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να υποδείξει τους ρόλους (π.χ. γραμματέας, ζωγράφος, χειριστής Η/Υ), φροντίζοντας αυτοί οι ρόλοι να εναλλάσσονται σταδιακά.
- Εργασία στην ολομέλεια.
- Βιωματική μάθηση: Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης οικειοποιώντας το θέμα που προσεγγίζουν μέσω της επένδυσης προσωπικού ενδιαφέροντος σε αυτό.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το παρόν σενάριο προσεγγίζει διδακτικά μερικά από τα μελοποιημένα ποιήματα πέντε μεγάλων Ελλήνων ποιητών: του Διονύσιου Σολωμού, του Κωστή Παλαμά, του Γιώργου Σεφέρη, του Οδυσσέα Ελύτη και του Ζαχαρία Παπαντωνίου. Κάθε ποιητής αποτελεί και μία ενότητα. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει να διδάξει όσες ενότητες επιθυμεί και με όποια σειρά θέλει. Τα στοιχεία που ορίζουν την αλληλοσυσχέτιση των ενοτήτων είναι η μελοποιημένη ποίηση και η ιεράρχηση των

ενοτήτων με βάση τη χρονολογία γέννησης του κάθε ποιητή. Στην περίπτωση που το σενάριο εφαρμοστεί ολόκληρο και με τη σειρά που προτείνεται, θα μπορούσε ο διδάσκων να επισημάνει τη χρονολογική σειρά παρουσίασης των ποιητών, εισάγοντας στους μαθητές -με διαισθητικό τρόπο- στοιχεία της ιστορίας της λογοτεχνίας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Σύμφωνα με το Διαθεματικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Γλώσσας στο Δημοτικό, στόχος των δύο πρώτων τάξεων του Δημοτικού είναι η επαφή του παιδιού με καταξιωμένα από άποψη αισθητικής κείμενα κυρίως της ελληνικής, έντεχνης και λαϊκής λογοτεχνίας και η ενθάρρυνσή του να αναπτύξει τη δημιουργική του φαντασία. Μεταξύ των ενδεικτικών δραστηριοτήτων προτείνεται η απαγγελία ποιημάτων και η χρήση της μελοποιημένης ποίησης, θέση η οποία υλοποιείται απόλυτα στο παρόν διδακτικό σενάριο.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

- Στο παρόν σενάριο αξιοποιούνται τα παρακάτω περιβάλλοντα: Κειμενογράφος (για χρωματισμό λέξεων).
- Βίντεο για τη μελέτη της πληροφορίας μέσω της κινούμενης εικόνας και των πλεονεκτημάτων της για την επεξεργασία της.
- Ψηφιακό εργαλείο Shape collage για τη δημιουργία ενός ψηφιακού κολάζ εικόνων (<http://www.shapecollage.com/>).
- Ψηφιακό εργαλείο δημιουργίας σύννεφων λέξεων (<http://www.tagxedo.com>).
- Ψηφιακό εργαλείο δημιουργίας ταινίας (Windows Live movie maker).
- Ψηφιακό εργαλείο δημιουργίας κόμικ ([Cartoon Story Maker](#)).
- Google Earth

Κείμενα

Βίντεο με μελοποιημένα ποιήματα

«[Η Ξανθούλα – Δ. Σολωμού – Ν. Μάντζαρου](#)», εκτέλεση Χορωδίας Κέρκυρας, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 2005.

«[Το καλοκαίρι \(Κωστής Παλαμάς\)](#)», βίντεο του 1ου Δ.Σ. Ξυλοκάστρου

«[Άρνηση \(Σεφέρης\)](#)», βίντεο του 3ου Γενικού Λυκείου Μυτιλήνης

«[Γεια σου κύριε μενεξέ](#)», του Οδυσσέα Ελύτη, από τον δίσκο *Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας*, μουσική: Δ. Λάγιος, εκτέλεση: Ελένη Βιτάλη

«[Ντούκου ντούκου μηχανάκι](#)», του Οδυσσέα Ελύτη, μουσική: Μ. Βιολάρης, βίντεο του Δ.Σ. Αγκαιριάς Πάρου

«[Τζιτζίκια](#)» του Οδυσσέα Ελύτη, βίντεο του Ολοήμερου Δ.Σ. Κουτσελίου

«[Του μικρού βοριά](#)», ποίηση Οδυσσέα Ελύτη, μουσική: Μ. Θεοδωράκης, εκτέλεση: Μ. Φαραντούρη

«[Το θαλασσινό τριφύλλι](#)», του Οδυσσέα Ελύτη, βίντεο του 8ου Δ.Σ. Δάφνης

«[Μάγια](#)» του Οδυσσέα Ελύτη, βίντεο του Δ.Σ. Αγκαιριάς Πάρου

«[Παπαγάλος](#)» του Ζαχαρία Παπαντωνίου, μουσική-εκτέλεση: Μ. Πασχαλίδης

«[4 εποχές](#)» του Vivaldi

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1ο δίωρο: Διονύσιος Σολωμός, Ποίημα με εικόνες και ζωγραφιές - Ποίημα Rebus

Ξανθούλα

Την είδα την ξανθούλα,
την είδα `ψες αργά
που εμπήκε στη βαρκούλα
να πάει στην ξενιτιά.

Εφούσκωνε τ' αέρι
λευκότατα πανιά
ωσάν το περιστέρι
που απλώνει τα φτερά.

Εστέκονταν οι φίλοι
με λύπη με χαρά
κι αυτή με το μαντίλι
τους αποχαιρετά.

Και το χαιρετισμό της
εστάθηκα να ειδώ,
ως που η πολλή μακρότης
μου το `κρυψε κι αυτό.

Σ' ολίγο, σ' ολιγάκι
δεν ήξερα να πω
αν έβλεπα πανάκι
ή του πελάγου αφρό.

Και αφού πανί, μαντίλι
εχάθη στο νερό
εδάκρυσαν οι φίλοι
εδάκρυσα κι εγώ.

Δεν κλαίγω για τη βαρκούλα
δεν κλαίγω τα πανιά
μόν' κλαίγω την Ξανθούλα
που πάει στην ξενιτιά.

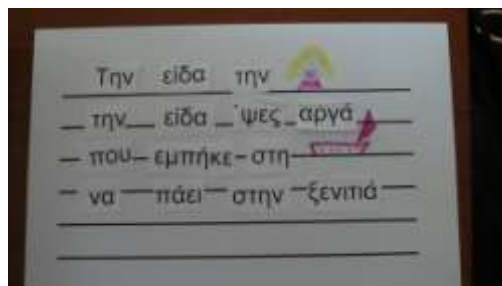
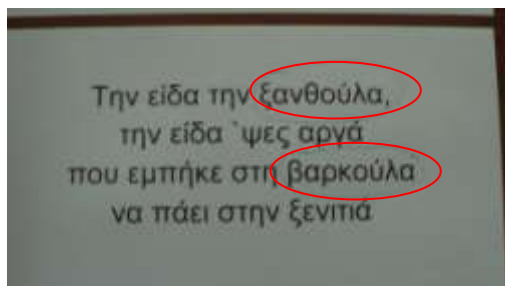
Δεν κλαίγω τη βαρκούλα
με τα λευκά πανιά
μόν' κλαίγω την Ξανθούλα
με τα ξανθά μαλλιά.

Η διδασκαλία ξεκινάει με ένα βίντεο με τη μελοποιημένη απόδοση του ποιήματος «[Η Ξανθούλα](#)» του Δ. Σολωμού. Ο εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει το τραγούδι αρκετές φορές καλώντας τους μαθητές να το σιγοτραγουδήσουν, όπως και όσο μπορούν. Το συγκεκριμένο ποίημα είναι γεμάτο όμορφες εικόνες και κυρίως γεμάτο όμορφες λέξεις, οι οποίες μπορούν να αποδοθούν με εικόνα ή ζωγραφιά. Ο εκπαιδευτικός διαβάζει το ποίημα στα παιδιά και, αν υπάρχει η δυνατότητα, το προβάλλει στον πίνακα, για να μπορούν οι μαθητές να ακολουθούν καλύτερα τη διαδικασία της ανάγνωσης.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και ο δάσκαλος δίνει σε κάθε ομάδα μία στροφή του ποιήματος (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο «Σολωμός» και τα αρχεία «φύλλο εργασίας 1 – 7»). Τα παιδιά διαβάζουν τη στροφή και επιλέγουν

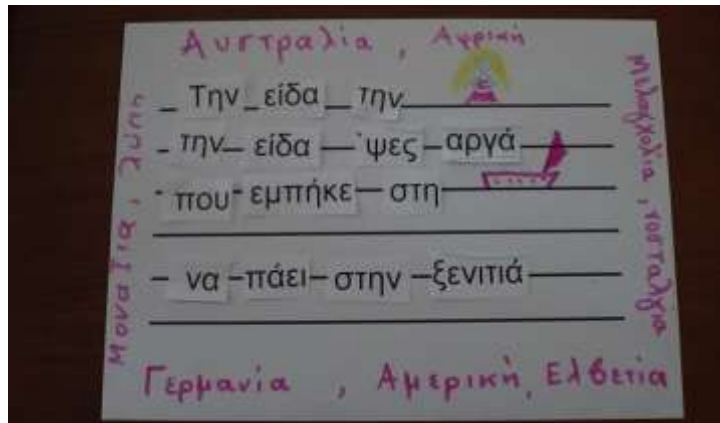

(κυκλώνουν) τη λέξη ή τις λέξεις που θα μετατρέψουν σε εικόνα. Τις εικόνες μπορούν να τις ζωγραφίσουν ή να τις εντοπίσουν στο διαδίκτυο και να τις εκτυπώσουν. Κόβουν τις λέξεις (σ. 2 στα φύλλα εργασίας 1-7) και τις τοποθετούν στη σελίδα 3. Επειδή υπάρχει ο κίνδυνος, κόβοντας οι μαθητές τις λέξεις, να μην ξέρουν με ποια σειρά να τις τοποθετήσουν, τους δίνουμε τη στροφή του ποιήματος εις διπλούν (σ. 1 και σ. 2 των φύλλων εργασίας 1-7). Δηλαδή στη σελίδα 1 κυκλώνουν τις λέξεις, στη σελίδα 2 κόβουν τις λέξεις και στη σελίδα 3 κολλάνε τις λέξεις και ζωγραφίζουν αυτές που κύκλωσαν.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται κολλώντας τις στροφές του ποιήματος σε μεγάλα κανσόν ή σε χαρτί του μέτρου και αναρτώντας το ποίημα - Rebus στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης. Ο δάσκαλος γράφει από πάνω τον τίτλο του ποιήματος και το όνομα του ποιητή, τοποθετώντας παράλληλα από πάνω και τη φωτογραφία του.

Εν συνεχεία, ο εκπαιδευτικός επεξεργάζεται το ποίημα δίνοντας έμφαση στην έννοια της ξενιτιάς, στα συναισθήματα που προκαλεί, στους λόγους που ωθούν έναν άνθρωπο να αφήσει την πατρίδα του και στις χώρες που έχουν δεχτεί πολλούς Έλληνες μετανάστες. Οι δάσκαλος ή οι μαθητές εντοπίζουν στο Google Earth τις χώρες της ξενιτιάς. Ο διδάσκων συγκεντρώνει στον πίνακα τις χώρες και τα συναισθήματα και, στη συνέχεια, καλεί τους μαθητές να στολίσουν το μεγάλο ποίημα που δημιούργησαν φτιάχνοντας ένα περίγραμμα με λέξεις, ένα περίγραμμα γεμάτο με τα συναισθήματα των ξενιτεμένων Ελλήνων και τις χώρες στις οποίες έχουν μεταναστεύσει.

2ο και 3ο διδακτικό δίωρο: Κωστής Παλαμάς, *εικονοποίηση – e-collage*

A) Εικονοποίηση

Το καλοκαίρι

Ο κόσμος λάμπει
σαν ένα αστέρι,
βουνά και κάμποι,
δένδρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθώς προβάλλει
το καλοκαίρι.
Θεού χαρά!

Φωνούλες γέλια
φέρνει τ' αγέρι
μέσ' απ' τ' αμπέλια
τα καρπερά.
Παιδιά αγγελούδια
ψέλνουν τραγούδια
στα καλοκαίρι.

Την ώρα τούτη
σκορπά ένα χέρι
χάδια και πλούτη,
κι η γη φορά,
σαν μια πορφόρα.
Ζωής πλημμύρα
το καλοκαίρι.
Θεού χαρά!
Η φύσις πέρα
ω! νέοι και γέροι,
σα μια μητέρα
μας καρτερά.
Η φύσις όλη
σαν περιβόλι
το καλοκαίρι.
Θεού χαρά!

Η διδασκαλία ξεκινάει με ένα βίντεο με τη μελοποιημένη απόδοση του ποιήματος

«[Το καλοκαίρι](#)» του Κωστή Παλαμά.. Ακούμε το τραγούδι αρκετές φορές καλώντας

τους μαθητές να το σιγοτραγουδήσουν, όπως και όσο μπορούν. Ο εκπαιδευτικός διαβάζει το ποίημα στροφή - στροφή στα παιδιά και μέσα από μία διαλογική συζήτηση αναδεικνύει το νόημά του, ενώ αν υπάρχει η δυνατότητα το προβάλλει στον πίνακα, για να μπορούν οι μαθητές να ακολουθούν καλύτερα τη διαδικασία της ανάγνωσης. Εν συνεχεία, για κάθε στροφή ο διδάσκων ρωτάει ποια είναι η *κυρίαρχη εικόνα* που έρχεται στο μυαλό τους ακούγοντας τη συγκεκριμένη στροφή, μια εικόνα όμως που να μπορούν να τη ζωγραφίσουν με ένα απλό σχήμα. Για παράδειγμα, στην πρώτη στροφή, οι κυρίαρχες εικόνες ίσως θα μπορούσαν να είναι οι λέξεις «αστέρι», «βουνά», «κάμπου», «δέντρα», «νερά». Ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα τις κυρίαρχες εικόνες των παιδιών για κάθε στροφή.

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και σε κάθε ομάδα δίνεται από μία στροφή. Καλεί τις ομάδες να επιλέξουν την κυρίαρχη εικόνα που πιστεύουν ότι ταιριάζει με τη στροφή του ποιήματος που έχουν μπροστά τους. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να είναι προετοιμασμένος έχοντας εκτυπώσει όλες τις πιθανές κυρίαρχες εικόνες (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο «Παλαμάς» και σχετικό υποφάκελο «Κυρίαρχες εικόνες»). Εναλλακτικά, βέβαια, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, μπορεί να τις εκτυπώσει εκείνη τη στιγμή.

Πιθανές κυρίαρχες εικόνες:

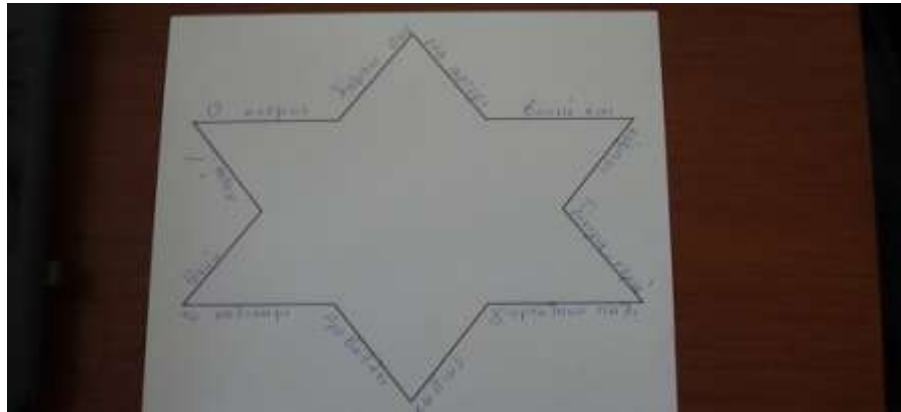
Στροφή 1: αστέρι, βουνά, δέντρα

Στροφή 2: αγέρι (αέρας), αμπέλι, αγγελούδι

Στροφή 3: χέρι, γη

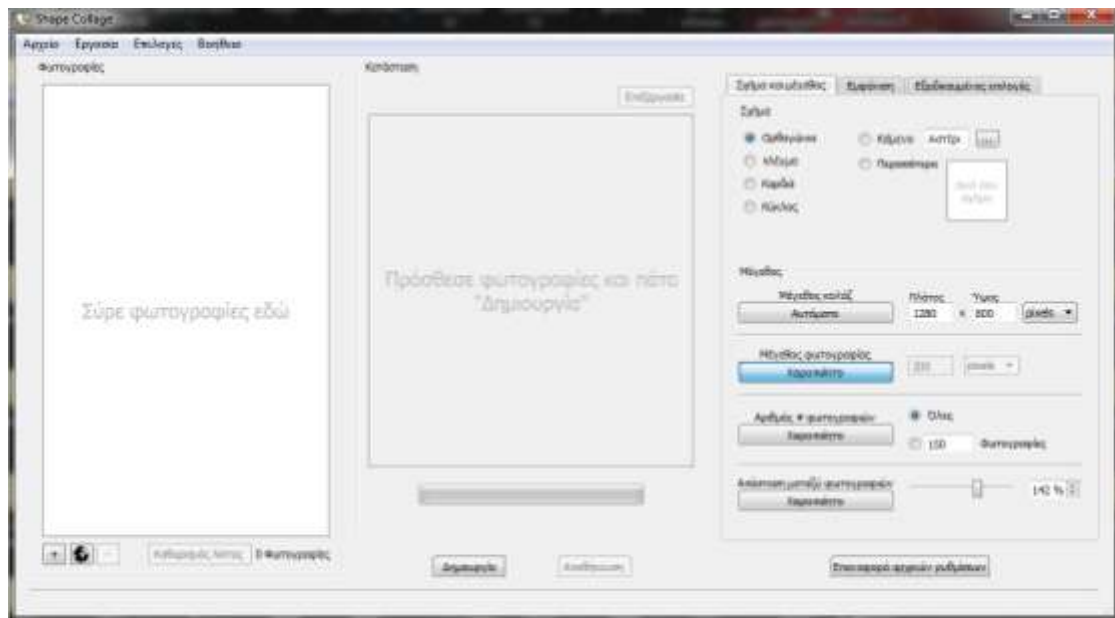
Στροφή 4: φύση (λουλούδια, ήλιος)

Αφού οι ομάδες επιλέξουν την κυρίαρχη εικόνα, ο δάσκαλος μοιράζει στις ομάδες τις αντίστοιχες εικόνες και καλεί τους μαθητές να γράψουν τους στίχους της στροφής του ποιήματος που έχουν μπροστά τους, στο περίγραμμα της εικόνας.

B) e-collage

Οι μαθητές παίζουν στο περιβάλλον του ψηφιακού εργαλείου <http://www.shapecollage.com/>. Ο εκπαιδευτικός έχει φροντίσει να εγκαταστήσει το συγκεκριμένο λογισμικό στους υπολογιστές του εργαστηρίου. Οι μαθητές παίζουν στην παρακάτω σελίδα:

Ο δάσκαλος καλεί τους μαθητές να σύρουν στο πλαίσιο εικόνες σχετικές με τις λέξεις που περιέχονται στη στροφή του ποιήματος που έχουν μπροστά τους. Για παράδειγμα, για την πρώτη στροφή οι λέξεις που μπορούν να αποδοθούν με εικόνες

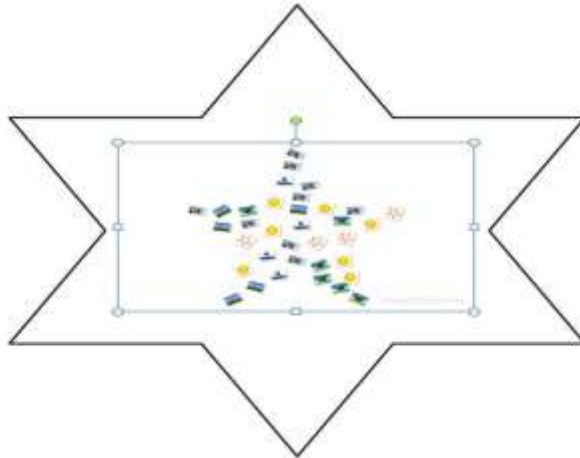

είναι «κόσμος», «αστέρι», «βουνά», «κάμποι», «δέντρα», «νερά», «καλοκαίρι». Τα παιδιά μπορούν να βρουν αυτές τις εικόνες στο διαδίκτυο (υπάρχει κουμπί σύνδεσης με το διαδίκτυο, κάτω αριστερά). Εναλλακτικά, μπορούν να σύρουν τις εικόνες από τον Φάκελο «Εικόνες - colaz» (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο «Παλαμάς» και σχετικό υποφάκελο «Εικόνες – colaz»). Επιλέγουν το σχήμα του κολάζ¹ και το μέγεθος των φωτογραφιών και πατάνε «Δημιουργία». Στη συνέχεια, οι μαθητές αποθηκεύουν το κολάζ και το εκτυπώνουν.

Κόβουν το κολάζ και το κολλάνε μέσα στην κυρίαρχη εικόνα.

¹ Να σημειωθεί ότι για να βγει ωραίο το σχήμα του κολάζ χρειάζονται αρκετές εικόνες. Αν οι μαθητές θέλουν να εισαγάγουν την ίδια εικόνα πολλές φορές, θα πρέπει να δημιουργήσουν πολλά αντίγραφα της μέσα σε έναν φάκελο και μετά να τις εισάγουν στο Shape Collage. Αυτό είναι απαραίτητο, γιατί το Shape Collage δε δέχεται εικόνα με το ίδιο όνομα 2 φορές. Αν θέλει κάποιος να εισαγάγει την ίδια εικόνα, θα πρέπει να της αλλάξει όνομα. Ένας εύκολος τρόπος είναι να δημιουργήσει κανείς απανωτά αντίγραφα της ίδιας εικόνας. Επίσης, κάθε φορά που οι μαθητές κάνουν μια αλλαγή στο κολάζ, πρέπει να θυμούνται να πατάνε την εντολή «Δημιουργία», για να τη δουν να εφαρμόζεται.

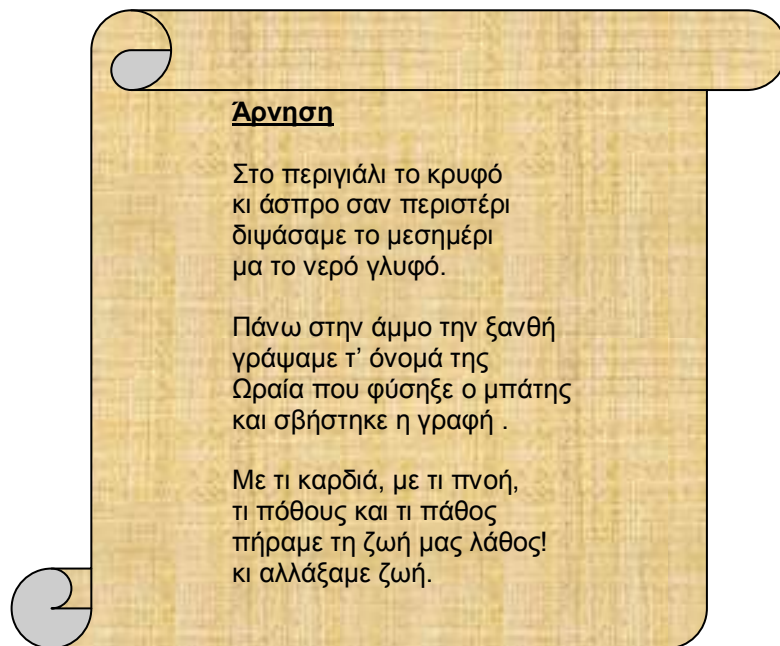

Ο εκπαιδευτικός μαζεύει από τις ομάδες τις «εικονο-στροφές» του ποιήματος, τις κολλάει σε χαρτί του μέτρου, γράφει από πάνω τον τίτλο του ποιήματος και το όνομα του ποιητή, τοποθετώντας παράλληλα από πάνω και τη φωτογραφία του. Στα πλαίσια του κριτικού γραμματισμού, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να εντοπίσουν τις επιπλέον δυνατότητες που τους δίνει η δημιουργία του ψηφιακού κολάζ σε σχέση με το έντυπο κολάζ.

4ο και 5ο διδακτικό δίωρο: Γιώργος Σεφέρης: Χρωματοποίηση / Συννεφόλεξο -
Χαϊκού των εποχών

Α) Χρωματοποίηση - Συννεφόλεξο

Η διδασκαλία ξεκινάει με ένα βίντεο με τη μελοποιημένη απόδοση του ποιήματος «[Αρνηση](#)» του Γ. Σεφέρη. Οι μαθητές ακούνε το τραγούδι αρκετές φορές και ο διδάσκων τους καλεί να το σιγοτραγουδήσουν, όπως και όσο μπορούν. Ο εκπαιδευτικός διαβάζει το ποίημα στροφή - στροφή στα παιδιά και μέσα από μία αλληλουχία ανοιχτών και κλειστών ερωτήσεων, αναδεικνύει το νόημά του ενώ, αν υπάρχει η δυνατότητα, το προβάλλει στον πίνακα για να μπορούν οι μαθητές να ακολουθούν καλύτερα τη διαδικασία της ανάγνωσης.

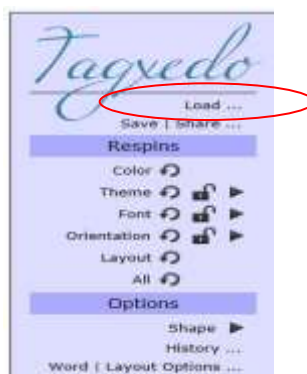
Στη συνέχεια, τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Αν υπάρχει η δυνατότητα η διδασκαλία να διεξαχθεί στην αίθουσα Η/Υ του σχολείου, τότε ο δάσκαλος ζητά από τους μαθητές να ανοίξουν στον Η/Υ το έγγραφο με τίτλο «Σεφέρης – Αρνηση» (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο «Σεφέρης» και τα αρχεία «Σεφέρης Αρνηση1-3»). Στο αρχείο υπάρχει για κάθε ομάδα μία διαφορετική στροφή του

ποιήματος. Ζητείται από τους μαθητές να χρωματίσουν με κίτρινο χρώμα τα άρθρα, με κόκκινο τα ουσιαστικά, με πράσινο τα επίθετα και με γαλάζιο τα ρήματα. Ο εκπαιδευτικός εκτυπώνει τα ποιήματα σε έγχρωμο εκτυπωτή. Αν η διδασκαλία δεν είναι εφικτό να διεξαχθεί στο εργαστήριο Η/Υ, τότε ο διδάσκων μπορεί να εκτυπώσει τα αρχεία «Σεφέρης Άρνηση 1-3» και τα παιδιά να χρωματίσουν τις λέξεις με ξυλομπογιές.

Στο περιγιάλι το κρυφό
 κι άσπρο σαν περιστέρι
 διψάσαμε το μεσημέρι
 μα το νερό γλυφό.

Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα παίζει στο περιβάλλον του ψηφιακού εργαλείου <http://www.tagxedo.com>. Ο διδάσκων εισάγει τους μαθητές στο περιβάλλον επεξεργασίας πατώντας την εντολή «create». Στη συνέχεια, ζητά από τους μαθητές να πατήσουν την εντολή «Load».

Στο σημείο Enter text γράφουν τη στροφή του ποιήματος.

Load Menu X

File:

Webpage:

Στο περιγιάλι το κρυφό άσπρο σαν περιστέρι διψάσαμε το μεσημερι μα τι

Enter Text:

Στη συνέχεια, επιλέγουν το σχήμα του συννεφόλεξου και το αποθηκεύουν.

Εισάγουν την εικόνα στο Word με τις χρωματισμένες λέξεις του ποιήματος ή εκτυπώνουν το συννεφόλεξο και στη συνέχεια κολλάνε στο εσωτερικό τη στροφή του ποιήματος με τις χρωματισμένες λέξεις. Το αποτέλεσμα αναμένεται να είναι σαν αυτό που εικονίζεται παρακάτω.

Ο εκπαιδευτικός μαζεύει από τις ομάδες τις στροφές του ποιήματος, τις κολλάει σε χαρτί του μέτρου, γράφει από πάνω τον τίτλο του ποιήματος και τον ποιητή τοποθετώντας παράλληλα από πάνω και τη φωτογραφία του.

B) Χαϊκού των εποχών

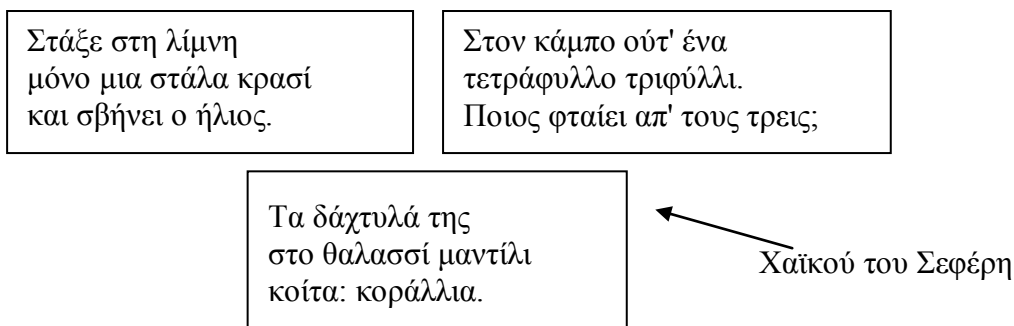
Η δραστηριότητα αυτή συνδέει την ποίηση (χαϊκού), τη μουσική («4 εποχές» του Vivaldi) και τη ζωγραφική (πίνακες μεγάλων ζωγράφων με θέμα τις 4 εποχές). Ο διδάσκων εξηγεί στα παιδιά τι είναι τα Χαϊκού, αναφέροντας ότι ο Σεφέρης ήταν ο πιο επιφανής Έλληνας ποιητής που έγραψε χαϊκού (*Δεκαέξι χαϊκού - Τετράδιο Γυμνασμάτων*, 1928-1937) και θεωρείται ο εισηγητής των χαϊκού στην Ελλάδα.

Τα Χαϊκού είναι τρίστιχα ποιήματα. Κάθε στίχος έχει συγκεκριμένο αριθμό συλλαβών. Η πιο συνηθισμένη δομή είναι 5-7-5 (συλλαβές) για κάθε στίχο αντίστοιχα. Ωστόσο, ακόμη και κλασικοί ποιητές όπως ο Ματσούο Μπασό και ο Κομπαγιάσι Ισσα αρκετά συχνά παραβιάζουν αυτό τον κανόνα, ο οποίος τελικά δε θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως δόγμα. Το χαϊκού αποτελεί την πιο

σύντομη μορφή ποίησης στον κόσμο. Περιγράφει μια εικόνα της φύσης και δίνει στοιχεία για την εποχή του χρόνου μέσα από εποχιακές λέξεις. Στο χαϊκού γίνεται προσπάθεια να συλληφθεί η στιγμή και να διατηρηθεί στην αιωνιότητα. Καθώς οι λέξεις δεν είναι αρκετές για να περιγράψουν την ολότητα μιας στιγμιαίας εμπειρίας, ο ποιητής περιγράφει αχνά μια ιδέα και αφήνει τον αναγνώστη να συμπληρώσει (από τη [Βικιπαίδεια](#)).

Ο διδάσκων αρχικά προβάλλει με τη βοήθεια του αρχείου παρουσίασης (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο «Σεφέρης», αρχείο παρουσίασης «Χαϊκού Σεφέρης») τρία χαϊκού του Σεφέρη και συζητά, σε επίπεδο ολομέλειας, τη δομή τους (αριθμός στίχων και συλλαβών σε κάθε στίχο, θεματολογία). Στη συνέχεια, γίνονται κάποιες προσπάθειες, ομαδικά, να δημιουργήσουν οι μαθητές δικά τους χαϊκού.

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει, στη συνέχεια, τα παιδιά σε 4 ομάδες. Κάθε ομάδα έχει ως θέμα μία από τις 4 εποχές του χρόνου. Οι ομάδες καλούνται να δημιουργήσουν δικά τους χαϊκού -σχετικά με την εποχή του χρόνου που τους έχει ανατεθεί ή έχουν επιλέξει- και να τα εικονογραφήσουν. Οι μαθητές γράφουν τα χαϊκού τους στα αντίστοιχα αρχεία παρουσίασης των εποχών (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελο «Σεφέρης», αρχεία παρουσίασης «Άνοιξη», «Καλοκαίρι», «Φθινόπωρο», «Χειμώνας»). Τα αρχεία παρουσίασης των εποχών περιέχουν πίνακες μεγάλων ζωγράφων που απεικονίζουν μία από τις 4 εποχές. Τα παιδιά, κατά τη συγγραφή των χαϊκού, διατρέχουν τα αρχεία παρουσίασης των εποχών παρατηρώντας και απολαμβάνοντας τον τρόπο με τον οποίο οι μεγάλοι ζωγράφοι απέδωσαν την

αντίστοιχη εποχή. Οι μαθητές μπορούν να αφαιρέσουν ή να προσθέσουν πίνακες ζωγραφικής με τη βοήθεια του δασκάλου τους. Καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας ακούγονται στην τάξη αποσπάσματα από τις [«4 εποχές» του Vivaldi](#). Ο διδάσκων, στο τέλος, προτείνει στα παιδιά να επιλέξουν τα συγκεκριμένα μουσικά έργα ως μουσική υπόκρουση των αρχείων παρουσίασης. Φυσικά οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν και οποιαδήποτε άλλη μουσική υπόκρουση. Ανεβάζουν τις εργασίες τους στην ιστοσελίδα του σχολείου.

6ο και 7ο διδακτικό δίωρο: Οδυσσέας Ελύτης - Βίντεο με ζωγραφίες και πλαστελίνη

A) Βίντεο με ζωγραφίες

Τα μελοποιημένα ποιήματα του Ελύτη είναι πάρα πολλά και πολύ γνωστά. Στόχος της πρώτης δραστηριότητας που αφορά στην ποίηση του Ελύτη, είναι να δημιουργήσουν τα παιδιά δικά τους βίντεο που θα περιέχουν δικές τους ζωγραφίες και δημιουργίες με πλαστελίνη στις οποίες θα έχουν αποτυπώσει εικόνες και λέξεις από τα ποιήματα του Ελύτη. Ο διδάσκων αρχικά προβάλλει μέσω του βιντεοπροβολέα, τα παρακάτω μελοποιημένα ποιήματα² του Οδυσσέα Ελύτη:

«[Γεια σου κύριε μενεξέ](#)»

«[Ντούκου ντούκου μηχανάκι](#)»

«[Τζιτζίκια](#)»

«[Του μικρού βοριά](#)»

«[Το θαλασσινό τριφύλλι](#)»

«[Μάγια](#)»

---

² Αν η διδασκαλία διεξαχθεί στην αίθουσα η/ν θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να αποθηκεύσει τα παρακάτω βίντεο στα «Αγαπημένα», έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να ανατρέξουν σε αυτά μόνοι τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το θαλασσινό τριφύλλι

Μια φορά στα χίλια χρόνια
του πελάγου τα τελώνια
μες στα σκοτεινά τα φύκια
μες τα πράσινα χαλίκια.

Το φυτεύουνε και βγαίνει
πριν ο ήλιος ανατείλει
το μαγεύουνε και βγαίνει
το θαλασσινό τριφύλλι.

Το θαλασσινό τριφύλλι ποιος
θα βρει να μου το στείλει.
Ποιος θα βρει να μου το
στείλει
το θαλασσινό τριφύλλι.

Μια φορά στα χίλια χρόνια
κελαηδούν αλλιώς τ' αηδόνια.
Δε γελάνε μήτε κλαίνε,
μόνο λένε μόνο λένε.

Μια φορά στα χίλια χρόνια
γίνεται η αγάπη αιώνια.
Να `χεις τύχη να `χεις τύχη
κι η χρονιά να σου πετύχει.

Το θαλασσινό τριφύλλι ποιος
θα βρει να μου το στείλει.
Ποιος θα βρει να μου το
στείλει
το θαλασσινό τριφύλλι.

Ντούκου Ντούκου μηχανάκι

Σκίζει η πλώρη τα νερά
κι αντηχάνε τα βουνά.
Ντούκου ντούκου μηχανάκι,
ντούκου το παλιό μεράκι.

Τρίτη, Πέμπτη και Σαββάτο
μες της θάλασσας τον πάτο.
Ποιος θα ρίξει, ποιος θα
πάρει
τ' ασημένιο το φεγγάρι.

Χάιντε, χάιντε βρε παιδιά,
πάμε στην Άγια Μαρίνα.
Πάμε στην Άγια Μαρίνα
με την όμορφη μπενζίνα.

Και Δευτέρα και Τετάρτη
ποιος θ' ανέβει στο κατάρτι
κι άχου την Παρασκευή
ποιος θα κάτσει στο κουτί.

Βρε παπά το θυμιατό σου
γύρισέ το κατα δω
και με το βασιλικό σου
ράντισε μας το νερό.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γεια σου κύριε Μενεξέ

Δύο συ και τρία γω
πράσινο πεντόβολο
μπαίνω μέσα στον μπαξέ
γεια σου κύριε μενεξέ.

Σιντριβάνι και νερό
και χαμένο μου όνειρο.
Τζιντζίρας τζιντζίρισε
το ροδάνι γύρισε.

Χοπ αν κάνω δεξιά
πέφτω πάνω στη ροδιά.
Χοπ αν κάνω αριστερά
πάνω στη βατομουριά.

Το `να χέρι μου κρατεί
μέλισσα θεόρατη
τ' άλλο στον αέρα πιάνει
πεταλούδα που δαγκάνει

Χάιντε, χάιντε βρε παιδιά,
πάμε στην Άγια Μαρίνα.
Πάμε στην Άγια Μαρίνα
με την όμορφη μπενζίνα.

Να βγουν και να περπατήσουν
σαν κορίτσια οι νερατζιές
κι όλ' οι άντρες ν' αγαπήσουν
μια και δυο και τρεις φορές.

Σκίζει η πλώρη τα νερά
κι αντηχάνε τα βουνά.
Ντούκου ντούκου μηχανάκι,
ντούκου το παλιό μεράκι.

Χάιντε, χάιντε βρε παιδιά,
πάμε στην Άγια Μαρίνα.
Πάμε στην Άγια Μαρίνα
με την όμορφη μπενζίνα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τζιτζίκια

Η Παναγιά τα πέλαγα
κρατούσε στην ποδιά της.
Την Σίκινο, την Αμοργο
και τ' άλλα τα παιδιά της.

Ε σεις τζιτζίκια μου άγγελοι
γεια σας κι η ώρα η καλή.
Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει;
Κι όλ' αποκρίνονται μαζί.

Ζει και ζει και ζει .....
ο βασιλιάς ο ήλιος ζει.

Από την άκρη του καιρού
και πίσω απ' τους χειμώνες
άκουγα σφύριζε η μπουρού
κι έβγαιναν οι Γοργόνες.

Ε σεις τζιτζίκια μου άγγελοι
γεια σας κι η ώρα η καλή.
Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει;
Κι όλ' αποκρίνονται μαζί.

Ζει και ζει και ζει .....
ο βασιλιάς ο ήλιος ζει.

Κι εγώ μέσα στους αχινούς
στις γούβες στ' αρμυρίκια
σαν τους παλιούς θαλασσιούς
ρωτούσα τα τζιτζίκια:

Ε σεις τζιτζίκια μου άγγελοι
γεια σας κι η ώρα η καλή.
Ο βασιλιάς ο Ήλιος ζει;
Κι όλ' αποκρίνονται μαζί.

Ζει και ζει και ζει .....
ο βασιλιάς ο ήλιος ζει.

Του μικρού βοριά

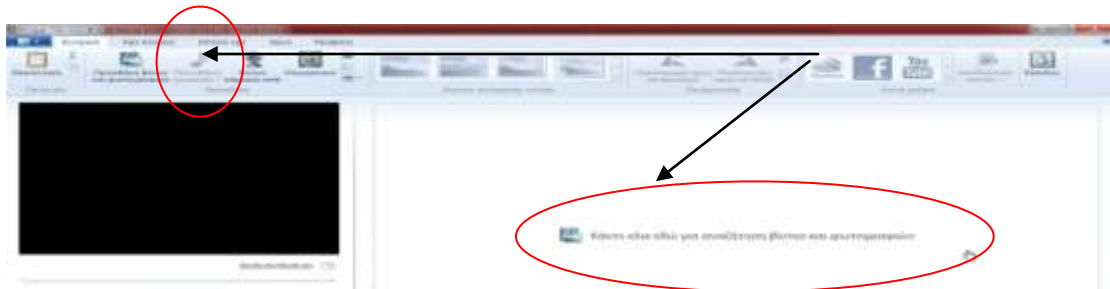
Του μικρού βοριά
παράγγειλα, να `ναι
καλό παιδάκι
Μη μου χτυπάει
πορτόφυλλα και το
παραθυράκι
Γιατί στο σπίτι π'
αγρυπνώ, η αγάπη
μου πεθαίνει
και μες στα μάτια την
κοιτώ, που μόλις
ανασαίνει

Γεια σας περβόλια,
γεια σας ρεματιές
Γεια σας φιλιά και γεια
σας αγκαλιές
Γεια σας οι κάβοι κι οι
ξανθοί γιαλοί
Γεια σας οι όρκοι οι
παντοτινοί

Με πνίγει το
παράπνο, γιατί στον
κόσμο αυτόνα
τα καλοκαίρια τα `χασα
κι έπεσα στον χειμώνα
Σαν το καράβι π'
άνοιξε τ' άρμενα κι
αλαργεύει
βλέπω να χάνονται οι
στεριές κι ο κόσμος
λιγοστεύει

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Σε κάθε ομάδα δίνεται σε έντυπη μορφή το μελοποιημένο ποίημα. Αν η διδασκαλία διεξαχθεί στην αίθουσα Η/Υ του σχολείου, τα παιδιά μπορούν να ξαναδούν το βίντεο του δικού τους μελοποιημένου ποιήματος, να το σταματήσουν σε διάφορα σημεία και να το επεξεργαστούν όση ώρα θεωρούν ότι χρειάζονται. Εναλλακτικά στην περίπτωση που το μάθημα γίνει στην αίθουσα της τάξης, οι μαθητές μπορούν να επισκέπτονται τον Η/Υ κυκλικά. Ο δάσκαλος καλεί τα παιδιά της κάθε ομάδας να δημιουργήσουν ζωγραφιές και κατασκευές με πλαστελίνη σχετικές με το προς μελέτη ποίημα. Τις ζωγραφιές και τις κατασκευές ο εκπαιδευτικός τις φωτογραφίζει και στη συνέχεια μαζί με τα παιδιά τις τοποθετεί στο Windows Live movie maker, με μουσική υπόκρουση το αντίστοιχο μελοποιημένο ποίημα.

Το τελικό αποτέλεσμα είναι η δημιουργία 6 βίντεο με μελοποιημένη ποίηση του Ελύτη και εικαστική επιμέλεια των μαθητών.

8ο και 9ο διδακτικό δίωρο: Ζαχαρίας Παπαντωνίου - ε-κόμικ

Παπαγάλος

Σαν έμαθε τη λέξη καλησπέρα
ο παπαγάλος είπε ξαφνικά
«είμαι σοφός, γνωρίζω ελληνικά
τι κάθομαι εδώ πέρα!»

Την πράσινη ζακέτα του φορεί
και στο συνέδριο των πουλιών πηγαίνει
την πράσινη ζακέτα του φορεί
για να τους πει μια γνώμη φωτισμένη

Παίρνει μια στάση λίγο σοβαρή
Ξεροβήχει κοιτάζει λίγο πέρα
Παίρνει μια στάση λίγο σοβαρή
Και τους λέει «καλησπέρα»

Ο λόγος του θαυμάστηκε πολύ
Τι διαβασμένος, λεν, ο παπαγάλος
θα `ναι σοφός αυτός πολύ μεγάλος
αφού μπορεί κι ανθρώπινα μιλεί

Απ' τις Ινδίες φερμένος ποιος το ξέρει
Πόσα βιβλία μαζί του να `χει φέρει
Με τι σοφούς θα μίλησε και πόσα
Θα ξέρει στον γραμματικών τη γλώσσα

Κυρ παπαγάλε, θα `χουμε την τύχη
Ν' ακούσουμε τι λες και παραπέρα
Ο παπαγάλος βήχει ξεροβήχει
Μα τι να πει, ξανάτε «καλησπέρα»

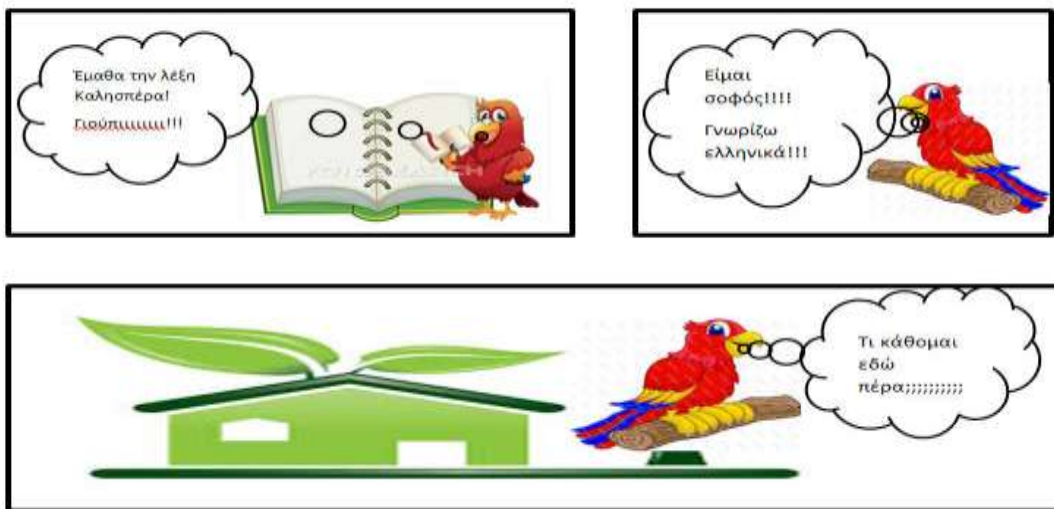
Η διδασκαλία ξεκινάει με ένα βίντεο με τη μελοποιημένη απόδοση του ποιήματος [«Ο Παπαγάλος»](#). Ακούμε το τραγούδι αρκετές φορές καλώντας τους μαθητές να το σιγοτραγουδήσουν, όπως και όσο μπορούν. Το ποίημα αυτό βρίσκεται και στο [«Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α΄ & Β΄ Δημοτικού»](#). Ο εκπαιδευτικός το προβάλλει στον πίνακα μέσω βιντεοπροβολέα, το διαβάζει και το επεξεργάζεται μαζί με τα παιδιά, ώστε να μπορέσουν να κατανοήσουν το νόημά του και σε τι αναφέρεται. Ακριβώς επειδή το συγκεκριμένο ποίημα έχει διαλογικά στοιχεία μπορεί σχετικά εύκολα να μετατραπεί σε κόμικ. Σε επίπεδο σύνταξης το ποίημα του Ζαχαρία Παπαντωνίου στηρίζεται σε μία αλληλουχία προτάσεων που αποδίδονται με ευθύ και πλάγιο λόγο. Η δημιουργία του κόμικ δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές αφενός να

κατανοήσουν, διαισθητικά, τη διαφορά ανάμεσα στον πλάγιο και τον ευθύ λόγο, αφετέρου να ασκηθούν στη μετατροπή του πλάγιου λόγου σε ευθύ. Ο εκπαιδευτικός, με αφορμή αυτό το ποίημα, θα μπορούσε να αναδείξει όψεις του κριτικού γραμματισμού καλώντας τους μαθητές να συγκρίνουν το ποίημα «Παπαγάλος» με ένα από τα προηγούμενα ποιήματα που έχουν διδαχθεί, με στόχο να διαπιστωθεί ο λόγος για τον οποίο ο ποιητής επέλεξε τη χρήση του πλάγιου λόγου στο ποίημα του.

Κατά τη διδασκαλία αυτού του ποιήματος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να κινηθεί σε δύο επίπεδα και να προχωρήσει στη δημιουργία ενός έντυπου ή ενός ηλεκτρονικού κόμικ αντίστοιχα. Στην πρώτη περίπτωση, προτείνεται να χωρίσει τα παιδιά σε ομάδες, δίνοντας σε κάθε ομάδα από μία στροφή και καλώντας τους μαθητές να αποδώσουν τους στίχους που έχουν μπροστά τους σε μορφή διαλόγου, είτε ελεύθερα είτε με τη βοήθεια κατάλληλου φύλλου εργασίας (βλ. φάκελο συνοδευτικού υλικού, υποφάκελος «Παπαντωνίου», έγγραφο «Έντυπο κόμικ»).

1η στροφή

Στην δεύτερη περίπτωση (δημιουργία e-κόμικ), η διδασκαλία προτείνεται να γίνει στην αίθουσα Η/Υ του σχολείου. Ο διδάσκων θα πρέπει να έχει φροντίσει να εγκαταστήσει στους Η/Υ το λογισμικό Cartoon Story Maker ή οποιοδήποτε άλλο λογισμικό δημιουργίας κόμικ προτιμά. Για να τη διευκόλυνση του δασκάλου και των παιδιών υπάρχει στο συνοδευτικό υλικό φάκελος με εικόνες σχετικές με το

συγκεκριμένο ποίημα (βλ. υποφάκελο «Παπαντωνίου»), τις οποίες οι μαθητές μπορούν να ανεβάσουν στο ψηφιακό εργαλείο δημιουργίας e-κόμικ. Αν οι συγκεκριμένες εικόνες δεν εξυπηρετούν, ο εκπαιδευτικός ή και τα παιδιά μπορούν να βρουν και να αποθηκεύσουν στον υπολογιστή εικόνες από το διαδίκτυο ή να χρησιμοποιήσουν τις φιγούρες του λογισμικού.

Το συγκεκριμένο ψηφιακό εργαλείο είναι πολύ εύχρηστο. Παρέχει τη δυνατότητα εισαγωγής πάρα πολλών σελίδων και επιπρόσθετα την εισαγωγή ήχου. Το αρνητικό είναι ότι δεν έχει ενσωματωμένες εικόνες με ζώα και γενικότερα πλούσια βιβλιοθήκη εικόνων. Για να προστεθούν λευκές σελίδες, επιλέγουμε την εντολή «Add frame». Για την εισαγωγή φόντου δικής μας επιλογής, πηγαίνουμε στο παράθυρο «import backgrounds» και πατάμε την εντολή «browse», ενώ για την εισαγωγή εικόνας δικής μας επιλογής πηγαίνουμε στην εντολή «import foregrounds» και πατάμε επίσης την εντολή «browse». Το κόμικ που δημιουργούμε μπορούμε να το εκτυπώσουμε ή να το προβάλλουμε σε ηλεκτρονική μορφή. Ένα παράδειγμα μετατροπής του ποιήματος «Παπαγάλος» σε ψηφιακό κόμικ με τη βοήθεια του

παραπάνω λογισμικού βρίσκεται στον φάκελο συνοδευτικού υλικού (υποφάκελος «Παπαντωνίου») και σχετικό αρχείο html στον υποφάκελο «Κόμικ Παπαγάλος»).

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δίνονται στον συνοδευτικό φάκελο υλικού.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η διδακτική αξιοποίηση των ποιημάτων δεν είναι δεσμευτική. Για παράδειγμα, σε χρωματοποιήματα, ποιήματα Rebus, συννεφόλεξα και e-collage μπορούν να μετατραπούν όλα τα ποιήματα που επιλέχτηκαν στο παρόν σενάριο. Αντίθετα η μετατροπή των ποιημάτων σε κόμικ δεν ενδείκνυται για κανένα άλλο ποίημα πέρα από τον «Παπαγάλο» του Ζαχαρία Παπαντωνίου.

Η διδασκαλία όλων των ενοτήτων θα μπορούσε να παρουσιαστεί στη γιορτή της λήξης του σχολικού έτους μέσα από έναν συνδυασμό Μαύρου θεάτρου και μελοποιημένης ποίησης. Οι μαθητές ντυμένοι στα μαύρα μπροστά από ένα μαύρο φόντο, οπτικοποιώντας εικόνες των ποιημάτων, με φωσφορίζε χαρτόνια, αναμένεται να προσφέρουν ένα εξαιρετικά καινοτόμο και πρωτότυπο θέαμα. Τα υλικά που απαιτούνται είναι :

- Μαύρο φόντο, είτε βαμμένο είτε καλυμμένο με μαύρο ύφασμα.
- Φωσφορίζε χαρτόνια για κατασκευή φιγούρων ή σκηνικών, φωσφορίζε σπρέι που εύκολα μπορούμε να προμηθευτούμε από καταστήματα οικοδομικών υλικών ή υφάσματα φωσφορίζε και λευκά από εξειδικευμένα καταστήματα.
- Μια ή δυο λάμπες black light, οι οποίες δεν έχουν ιδιαίτερο κόστος.

Συνιστάται απόλυτο σκοτάδι στην αίθουσα παρουσίασης (καλύπτουμε τα παράθυρα με μαύρα χαρτόνια).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο συμπλέει με την άποψη ότι:

Σκοπός του σχολείου είναι να φέρει τους μαθητές σε επαφή και με άλλες πηγές νοήματος εκτός της γλωσσικής. Τέτοιες πηγές είναι οι οπτικές, οι ηχητικές, οι αρχιτεκτονικές κλπ. Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών προτείνει διδακτικές αρχές που αποσκοπούν στον εκπαιδευτικό πλουραλισμό, στη διεύρυνση των οριζόντων των μαθητών, στην καλλιέργεια αξιοποίησης όλων των πηγών νοήματος, ώστε να είναι σε θέση να συνδέονται με άλλους κόσμους ζωής. Με αυτήν την έννοια η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών δεν αναιρεί καμιά από τις διδακτικές πρακτικές της παιδαγωγικής του γραμματισμού, αλλά τις συμπληρώνει επιχειρώντας να εμπυθίσει τους μαθητές σε καθημερινές πρακτικές παραγωγής νοήματος χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα και μεθόδους (Χατζησαββίδης & Αλεξίου 2012).

Το διδακτικό σενάριο σχεδιάστηκε με στόχο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών μέσα από δραστηριότητες απόλυτα συμβατές με την ηλικία τους. Πέρα από την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, που εξασφαλίζεται μέσα από τις συμμετοχικές και εποικοδομητικές διδακτικές πρακτικές, στο παρόν σενάριο επιλέχθηκαν δραστηριότητες και λογισμικά ελκυστικά προς τους μαθητές, με τη βοήθεια των οποίων μπορούν να αναπτυχθούν διαφορετικές δεξιότητες και πρακτικές γραμματισμού, εμπλέκοντας τα παιδιά δημιουργικά, και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αυτενεργήσουν.

Οι απαιτήσεις του εκπαιδευτικού δε θα πρέπει να ξεπερνούν τις δυνατότητες των μικρών μαθητών. Η θετική ενίσχυση και η λεπτομερής επεξήγηση των φύλλων εργασίας είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή του σεναρίου. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στην ίδια τη διαδικασία και την ευχαρίστηση της συμμετοχής.

Σημείωση: Συμβατικά, για λόγους οικονομίας κειμένου (αλλά καταχρηστικά από άποψη γλωσσικής ισότητας των φύλων), χρησιμοποιούμε μόνο το αρσενικό γένος των ουσιαστικών.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδικόπουλος Χαράλαμπος. Προτάσεις για τη χρήση της μουσικής στη διδασκαλία της ποίησης. <http://users.sch.gr/bandrik/poisi.htm>

Dewey, J. 1934. *Art as experience*. New York: Balch & Company

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. 2003. Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για το Δημοτικό. Διαθέσιμο και στο:

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-E104/document/4bd94030n938/4bd94030qfkn.pdf>

ΕΑΙΤΥ. 2008. *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης*. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02, Πάτρα.

Rodari, G. 2003. *Η γραμματική της φαντασίας*. ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Χατζησαββίδης, Σ., Αλεξίου, Μ. 2012. *Μεθοδολογία και διαδικασίες ανάπτυξης εκπαιδευτικών σεναρίων στα Γλωσσικά μαθήματα: Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της γλώσσας και λογοτεχνίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: στο πλαίσιο του τυπικού γραμματισμού, για διαθεματικές διδακτικές πρακτικές, για ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές, με διαδραστικούς πίνακες και φορητούς υπολογιστές*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο συνοδευτικό υλικό δίνονται τέσσερις υποφάκελοι με υλικό για τον κάθε ποιητή που μελετάται στο σενάριο.